

**Uwarunkowania prawne
aktywności obywatelskiej
młodzieży w Polsce**

Szymon Osowski,
Sieć Obywatelska Watchdog Polska

Niniejsza ekspertyza ma przybliżyć i wyjaśnić różne rozwiązania prawne umożliwiające udział młodych ludzi w życiu publicznym, zabieranie przez nich głosu w sprawach publicznych.

Często uważa się, że korzystanie z praw i wolności dotyczy tylko osób pełnoletnich. W związku z tym, że po przekroczeniu 18 roku życia nabywamy pełni czynnych praw wyborczych, wielu ludzi traktuje ten moment jako granicę aktywności społecznej. Jednak jest to myślenie błędne. Prawa i wolności przysługują każdej osobie, a korzystanie z wielu uprawnień związanych z aktywnością społeczną nie wymaga osiągnięcia określonego wieku. Przeciwnie, w Polsce spora część praw, nazwę je „obywatelskimi”, może być wykorzystywana od urodzenia. Poniżej omawiam wybrane uprawnienia, które pozwalają wpływać na władze, sygnalizować jej potrzeby obywateli, czy też dowiadywać się, co władza robi. Zdecydowanie można uznać, że łącznie uprawnienia te dają duże możliwości działania i pokazują, że bycie aktywnym i skutecznym obywatelem nie wymaga pełnoletności ani wsparcia lub pomocy osób pełnoletnich.

1. Prawo do informacji

W demokratycznym państwie prawa jednym z podstawowych uprawnień jest prawo do wiedzy o tym, co robią politycy, władze, instytucje publiczne oraz jak wydatkowane są środki publiczne. W 2021 roku obchodzona jest 20. rocznica uchwalenia ustawy o dostępie do informacji publicznej, podstawowego aktu regulującego procedurę, w jakiej każda osoba może pytać władze i instytucje publiczne, co robią. Jednak historia jawności w Polsce zaczęła się dużo wcześniej niż w 2001 roku. 19 stycznia 1993 Polska ratyfikowała Konwencję o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (dalej Konwencja), która stała się częścią polskiego porządku prawnego. Już w 1996 roku Naczelny Sąd Administracyjny Ośrodek Zamiejscowy w Łodzi w wyroku z 6 lutego (SA/Ł 2722/95) wskazał, że prawo do wiedzy o działaniach władzy wynika właśnie z art. 10 Konwencji, który dotyczy wolności słowa:

W utrzymanych w mocy przepisach Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej dotyczących praw obywatelskich, pochodzących z 1952 r., nie znajdujemy prawa do informacji znajdującego się w większości nowoczesnych konstytucji. Prawo do informacji wynika jednak z szerszego prawa do wyrażania opinii, ustanowionego w ratyfikowanej przez Polskę Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności [...]. Prawo do uzyskiwania informacji jest zatem – w ujęciu Konwencji, elementem szerszego prawa do swobodnego wyrażania opinii [...].

Aby móc racjonalnie podejmować decyzje, mieszkańcy gminy powinni znać działalność organów gminy w różnych jej aspektach.

Prawo to zostało zapisane wprost w art. 61 Konstytucji RP w 1997 roku. Ma to duże znaczenie i daleko idące konsekwencje, że właśnie w tak ważnym dokumencie wskazano, kogo możemy pytać o jego działalność, o co możemy pytać, a dopiero potem ustawy precyzują, jakie są do tego procedury.

Zgodnie z art. 61 Konstytucji RP mamy więc prawo do pytania o każdy przejaw działalności organów władzy publicznej i osób pełniących funkcje publiczne. Prawo to obejmuje również uzyskiwanie informacji o działalności organów samorządu gospodarczego i zawodowego, a także innych osób i jednostek organizacyjnych w takim zakresie, w jakim wykonują one zadania władzy publicznej i gospodarują mieniem komunalnym lub majątkiem Skarbu Państwa.

Co z tego wynika? Jeżeli interesuje nas działanie jakiegokolwiek instytucji publicznej czy też wykonującej zadania publiczne, a co więcej mającej środki publiczne, to możemy po prostu pytać, co ta instytucja robi. Dotyczy to między innymi: przedszkoli, szkół, bibliotek, ośrodków sportu, instytucji kultury, urzędów gmin czy ministerstw. Obejmuje również organizacje społeczne (stowarzyszenia, fundacje), które otrzymują środki publiczne i wykonują zadania publiczne. W Polsce odnosi się to do bardzo wielu podmiotów i rzeczywiście daje nam dostęp do szerokiej wiedzy.

Pierwsze pytanie, które może się pojawić, to czy faktycznie można zapytać o każdą rzecz. Odpowiedź jest prosta – pytać można o wszystko, co jest w posiadaniu danej instytucji, na przykład o pocztę elektroniczną dyrektora szkoły, faktury, umowy, informacje o wydatkach czy protokoły z rady pedagogicznej. Nie musimy sobie zadawać pytania, czy można o coś pytać czy nie. Przeciwnie, jeżeli instytucja nie może nam czegoś udostępnić, to musi uzasadnić, dlaczego nie jest to jawne. Na każde pytanie o fakty musimy dostać odpowiedź albo przez udostępnienie informacji, albo uzasadnioną odmowę.

Co więcej, już w samej Konstytucji, właśnie w art. 61, zagwarantowano nam prawo do wejścia na każde posiedzenie Sejmu RP, Senatu RP, rady gminy/miasta, rady powiatu czy sejmiku województwa. Uprawnienie to pozwala nam także nagrywać te posiedzenia. W 2018 roku wprowadzono obowiązek transmisji na żywo

z każdego posiedzenia rady gminy/miasta, rady powiatu, sejmiku województwa, a nagrania z tych posiedzeń muszą być opublikowane na stronach gmin/miast, powiatów, województw.

Każda osoba może przyjść i obserwować obrady rady gminy i wszystkich komisji. Nie trzeba nikogo wcześniej uprzedzać – jeśli znamy datę i godzinę, to niezależnie od wieku możemy się udać na posiedzenie. Nie musimy się nikomu tłumaczyć, po co tam przychodzimy, kim jesteśmy i ile mamy lat. Posiedzenia można także nagrywać bez pytania o zgodę, a nagrania publikować.

2. Ustawa o dostępie do informacji publicznej

Procedury realizacji zasad jawności zostały opisane głównie w ustawie o dostępie do informacji publicznej. Ustawa ta reguluje sposób zadawania pytań, terminy udzielenia odpowiedzi, ewentualne opłaty i inne kwestie techniczne.

Jednak najważniejsza regulacja dotyczy tego, kto może kierować pytania do instytucji/organizacji i żądać na nie odpowiedzi. **Zgodnie z art. 2 ust. 1 wyżej wymienionej ustawy każdy ma prawo do informacji. Nie ma znaczenia wiek, pochodzenie, miejsce zamieszkania.** W wielu przypadkach może nas dziwić, że na przykład osoba niepełnoletnia może się zwracać z pytaniami do instytucji publicznych i oczekiwać odpowiedzi – choćby ile kosztowała dana inwestycja, czy też ile zarabiają konkretni nauczyciele. Wynika to jednakowoż z trzech poniższych kwestii.

Po pierwsze, na podstawie art. 10 Konwencji **prawo do informacji (żądanie jawności) zostało uznane za prawo człowieka** (jak prawo do życia, prawo do sądu czy prawo do prywatności). Europejski Trybunał Praw Człowieka wskazał to m. in. w wyrokach: TASZ przeciwko Węgrom (wyrok z 14 kwietnia 2009 r., 37374/05), Młodzieżowa Inicjatywa na Rzecz Praw Człowieka przeciwko Serbii (wyrok z 25 czerwca 2013 r., 48135/06), Österreichische Vereinigung zur Erhaltung, Stärkung und Schaffung eines wirtschaftlich gesunden land- und forstwirtschaftlichen Grundbesitzes przeciwko Austrii (wyrok z 28 listopada 2013 r., 39534/07), Guseva przeciwko Bułgarii (wyrok z 17 lutego 2015 r., nr 6987/07), Węgierski Komitet Helsiński przeciwko Węgrom (wyrok z 8 listopada 2016 r., 18030/11).

Równie ważne jest to, że **władze i instytucje publiczne oraz politycy działają w naszym imieniu i na naszą rzecz. Ich decyzje dotyczą każdej osoby, a przede wszystkim decydują oni o pieniądzach publicznych i dysponują nimi. A jeżeli ktoś działa w naszym imieniu, na naszą rzecz, to mamy prawo wiedzieć, co robi.**

I w końcu **wiedza o tym, jak działa państwo, jak podejmowane są decyzje, co robią politycy czy jak działa szkoła, pozwala na realizację naszych innych praw i wolności. Bez wiedzy trudno podejmować decyzje. Wiedza to władza. Jeżeli chcemy mieć poczucie władzy, to musimy mieć prawo do wiedzy.**

Wróćmy jednak do postanowień ustawy o dostępie do informacji publicznej. Nie można żądać od osoby korzystającej z tego prawa (pytającej) uzasadnienia prawnego czy faktycznego. **Pytając, nie musimy tłumaczyć, dlaczego to robimy albo w jakim celu to robimy. Nie musimy podawać podstaw prawnych.** Wystarczy, że prześlemy pytania i określimy, w jaki sposób mamy dostać odpowiedź.

W jakiej formie możemy zadać pytania? Ta kwestia została bardzo mocno odformalizowana. Przede wszystkim ustawa dopuszcza wnioski ustne. Jeżeli informacja może być udostępniona bez większych przeszkód, to wystarczy ustny lub telefoniczny wniosek złożony w danej instytucji. Jeżeli jednak dana informacja nie może być udostępniona szybko (bez przeszkód), to należy złożyć wniosek pisemny. Można go złożyć osobiście, wysłać pocztą tradycyjną lub elektroniczną, albo skorzystać z platformy teleinformatycznej ePUAP.

Pytania w ramach prawa do informacji mogą być zadawane anonimowo. Jeżeli na przykład wysyłamy maila z pytaniem, to wystarczy podać samą treść pytania oraz sposób odpowiedzi (nie potrzeba podpisu elektronicznego). W przypadku odmowy (wyłączenie jawności) podmiot, do którego kierowaliśmy pytania, musi wydać oficjalną decyzję odmowną udostępnienia informacji, i ma ona charakter decyzji administracyjnej. W tym wypadku pytający musi podać imię i nazwisko oraz określić sposób doręczenia takiej decyzji. Oczywiście możemy nie podawać tych szczegółów, ale wtedy nasz wniosek po prostu nie zostanie rozpatrzony.

Udostępnianie informacji na wniosek następuje bez zbędnej zwłoki, nie później jednak niż w terminie 14 dni od dnia złożenia wniosku. W wyjątkowych sytuacjach termin ten może być przedłużony do 2 miesięcy od dnia złożenia wniosku. Jednak bez zbędnej zwłoki do 14 dni od dnia złożenia wniosku musimy być powiadomieni o tym przedłużeniu, przyczynie oraz dacie udostępnienia informacji.

Pamiętać należy, że to właśnie osoba wnioskująca określa sposób i formę udostępnienia informacji. Mogą to być na przykład skany wysłane pocztą elektroniczną. Takie wskazanie jest wiążące dla tego, do kogo skierowane są pytania, chociaż może on wyjść z propozycją innego sposobu udostępnienia z powodów technicznych (braków sprzętowych). Jeżeli osoba wnioskująca nie wyrazi na to zgody, postępowanie zostanie umorzone.

Sam dostęp do informacji jest bezpłatny. Tylko w wyjątkowych przypadkach może być wyznaczona opłata, która jest związana z tym, że instytucja poniesie dodatkowe koszty wynikające ze wskazanego we wniosku sposobu udostępnienia lub z konieczności przekształcenia informacji w formę wskazaną we wniosku. Wtedy po złożeniu wniosku dostajemy informację o dodatkowych kosztach w określonej wysokości. Po otrzymaniu takiego pisma możemy wycofać wniosek, zmienić na taki, który nie wiąże się z kosztami dodatkowymi albo potwierdzić, że chcemy uzyskać informację i godzimy się na opłatę. Ważne! Milczenie powoduje, że godzimy się na opłatę. Najpierw otrzymujemy informację, a potem uiszczamy opłatę.

Ustawa o dostępie do informacji publicznej wprowadziła jeszcze jedno ważne rozwiązanie: strony internetowe Biuletynu Informacji Publicznej. Podmioty, które podlegają pod prawo do informacji, mają na nich publikować określone informacje. Czasem osoba składająca wniosek jest po prostu odsyłana do Biuletynu Informacji Publicznej, ponieważ tam znajdują się już informacje, o które pyta. Przewidziano możliwość umieszczenia w BIP-ie każdej informacji, zatem im lepsze strony internetowe, tym mniej pracy z wnioskami.

W przypadku braku odpowiedzi na pytania, odpowiedzi wymijającej lub odmownej każdemu przysługuje prawo do odwołania i skargi do sądu.

3. Skargi, wnioski, petycje

W Konstytucji RP uregulowane zostały prawa polityczne, dzięki którym możemy oddziaływać na władze. Korzystanie z tych uprawnień może posłużyć do poinformowania władz o określonych potrzebach, nieprawidłowościach czy do postulowania zmian.

Zgodnie z art. 63 Konstytucji RP każdy ma prawo składać petycje, wnioski i skargi w interesie publicznym, własnym lub innej osoby za jej zgodą do organów władzy publicznej oraz do organizacji i instytucji społecznych w związku z wykonywanymi przez nie zadaniami zleconymi z zakresu administracji publicznej.

Te trzy uprawnienia (do składania petycji, wniosków i skarg) mogą być wykorzystywane dowolnie i – co istotne – nie są przypisane do określonych kategorii spraw. Jeden problem lub pomysł może być sygnalizowany każdym z tych uprawnień. Tylko od osób wykorzystujących te uprawnienia zależy, których w danej sytuacji użyją i dlaczego.

Skargi i wnioski

Procedura skarg i wniosków została uregulowana w Kodeksie postępowania administracyjnego i jest mało sformalizowana, ponieważ uznanie skargi czy wniosku nie rodzi żadnych skutków, ani obowiązków działania po stronie administracji. Jedną z najważniejszych zasad uprawnienia do skarg i wniosków jest zakaz kwestionowania używania prawa. **Nikt nie może być narażony na jakikolwiek uszczerbek lub zarzut z powodu złożenia skargi lub wniosku**, a także z powodu dostarczenia materiału do publikacji o znamionach skargi lub wniosku, jeżeli działał w granicach dozwolonych prawem. Administracja ma zakaz kwestionowania (nawet werbalnego) składania skarg czy wniosków.

Zanim przejdziemy do opisanie, czym jest skarga, a czym wniosek, należy podkreślić, że w zasadzie tytuł nie ma znaczenia, bo istotna jest treść danego pisma. Może być tak, że pismo zatytułowane „Wniosek” ze względu na treść będzie

zakwalifikowane jako skarga i odwrotnie. Jest to ważne dla osób zwracających się do instytucji ze swoimi postulatami, ponieważ nie muszą wiedzieć, jaki tytuł nadać danemu pismu.

Skargi i wnioski mogą być kierowane do organów państwowych, organów jednostek samorządu terytorialnego, organów samorządowych jednostek organizacyjnych oraz do organizacji i instytucji społecznych.

Zgodnie z rozporządzeniem z 2002 roku skargi i wnioski mogą być wnoszone: pisemnie, telegraficznie, za pomocą dalekopisu i telefaksu, przez pocztę elektroniczną oraz ustnie do protokołu [w międzyczasie Poczta Polska zrezygnowała z dalekopisu i telefaksu – red.].

Jeśli wniosek lub skarga są składane za pośrednictwem poczty elektronicznej, nie wymagają podpisu elektronicznego, ani nie muszą spełniać innych warunków formalnych. Sama treść skargi czy wniosku nie ma określonej ustawy struktury albo treści.

Jeżeli zgłoszenie skargi lub wniosku następuje ustnie, przyjmujący zgłoszenie sporządza protokół, który podpisują wnoszący skargę lub wniosek i przyjmujący zgłoszenie. W protokole zamieszcza się datę przyjęcia skargi lub wniosku, imię, nazwisko (nazwę) i adres zgłaszającego oraz zwięzły opis treści sprawy. Przyjmujący skargi i wnioski potwierdza złożenie skargi lub wniosku, jeśli zażąda tego wnoszący.

Różne formy złożenia wniosku umożliwiają skorzystanie z tego uprawnienia każdej osobie (niezależnie od wieku). To znaczy, że nawet ktoś, kto jeszcze nie potrafi pisać, może dokonać zgłoszenia po prostu ustnie.

Obowiązkowym elementem wniosku i skargi jest wyłącznie nasze imię i nazwisko oraz adres. W przypadku braku tych informacji skarga lub wniosek mogą pozostać bez rozpoznania.

Jeżeli na podstawie treści skargi lub wniosku nie można należycie ustalić, czego dotyczą, wzywa się osobę wnoszącą skargę lub wniosek do złożenia, w terminie siedmiu dni od dnia otrzymania wezwania, wyjaśnienia lub uzupełnienia, z pouczeniem, że nieusunięcie tych braków spowoduje pozostawienie skargi lub wniosku bez rozpoznania. Dlatego nawet jak nieprecyzyjnie określimy, co postulujemy, to i tak zostaniemy wezwani, aby sprecyzować nasze żądania.

Opisywane uprawnienia zawierają obowiązek przyjmowania interesantów w sprawach skarg i wniosków w ustalonych dniach i godzinach. Dotyczy to organów państwowych, organów samorządu terytorialnego i innych organów samorządowych oraz organizacji społecznych. **W każdej gminie muszą być wyznaczone godziny przyjmowania interesantów, w których można udać się do urzędu i porozmawiać o kwestiach, które mogą się potencjalnie stać przedmiotem skarg czy wniosków.**

Dni i godziny przyjęć powinny być dostosowane do potrzeb ludności, przy czym co najmniej raz w tygodniu przyjęcia powinny się odbywać w ustalonym dniu po godzinach pracy. Informacja o dniach i godzinach przyjęć powinna być wywieszona w widocznym miejscu w siedzibie danej jednostki organizacyjnej oraz w podporządkowanych jej jednostkach organizacyjnych. **Na taki dyżur może przyjść każdy, bez względu na wiek.**

Czego może dotyczyć skarga?

Przedmiotem skargi może być w szczególności zaniedbanie lub nienależyte wykonywanie zadań przez właściwe organy albo przez ich pracowników, naruszenie praworządności lub interesów skarżących, a także przewlekłe lub biurokratyczne załatwianie spraw. Jednak to tylko przykładowe zagadnienia, które można przedstawiać za pomocą skargi. **Skargę składa się w każdym przypadku, kiedy uznajemy, że należy zasygnalizować jakąś nieprawidłowość, ale też brak czegoś** (na przykład oświetlenia przejścia dla pieszych, włączone oświetlenie po zmroku na orliku, zepsuta i nienaprawiana infrastruktura na placu zbow czy w skateparku, brak miejsca do spotkań dla młodzieży).

Do kogo skarga?

1

Na radę gminy, radę powiatu i sejmik województwa – do wojewody, a w zakresie spraw finansowych – do regionalnej izby obrachunkowej.

3

Na wójta (burmistrza lub prezydenta miasta) i kierowników gminnych jednostek organizacyjnych, z wyjątkiem spraw określonych w pkt. 2 – do rady gminy.

2

Na organy wykonawcze jednostek samorządu terytorialnego oraz kierowników powiatowych służb, inspekcji, straży i innych jednostek organizacyjnych w sprawach należących do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej – do wojewody lub organu wyższego stopnia.

4

Na zarząd powiatu oraz starostę, a także kierowników powiatowych służb, inspekcji, straży i innych jednostek organizacyjnych, z wyjątkiem spraw określonych w pkt. 2 – do rady powiatu.

5

Na zarząd i marszałka województwa, z wyjątkiem spraw określonych w pkt. 2 – do sejmiku województwa.

6

Na wojewodę w sprawach podlegających rozpatrzeniu według Kodeksu postępowania administracyjnego – do właściwego ministra, a w innych sprawach – do Prezesa Rady Ministrów.

7

Na inny organ administracji rządowej, organ przedsiębiorstwa państwowego lub innej państwowej jednostki organizacyjnej – do organu wyższego stopnia lub sprawującego bezpośredni nadzór.

8

Na ministra – do Prezesa Rady Ministrów.

9

Na konsula – do ministra właściwego do spraw zagranicznych.

10

Na organ centralny i jego kierownika – do organu, któremu podlega.

Z punktu widzenia życia codziennego w gminach i miastach najważniejsze jest to, że:

- 1 Skargi na wójta/burmistrza/prezydenta kierujemy do rady gminy/miasta. Na początku rozpatrywane są przez komisję skarg, wniosków, petycji, a następnie przez całą radę. Ostatecznie rozstrzygnięcie skargi odbywa się uchwałą. Ta procedura jest o tyle istotna, że zgłaszany problem jest przedmiotem publicznej debaty i osoba skarżąca może się wypowiedzieć na komisji i sesji.
- 2 Skargi na radę gminy/miasta kierujemy do wojewody.
- 3 Skargi na kierowników gminnych jednostek organizacyjnych (np. dyrektorów szkół, dyrektorów instytucji kultury) kierujemy do wójta/burmistrza/prezydenta.

Termin i sposób załatwienia skargi

Podmiot, do którego została skierowana skarga, powinien ją załatwić bez zbędnej zwłoki, nie później jednak niż w ciągu miesiąca. O sposobie załatwienia skargi zawiadamia się skarżącą osobę. Zawiadomienie to powinno zawierać: oznaczenie organu, od którego pochodzi; wskazanie, w jaki sposób skarga została załatwiona oraz podpis z podaniem imienia, nazwiska i stanowiska służbowego osoby upoważnionej do załatwienia skargi lub podpis elektroniczny.

Czego może dotyczyć wniosek?

Przedmiotem wniosku mogą być w szczególności sprawy ulepszenia organizacji, wzmocnienia praworządności, usprawnienia pracy i zapobiegania nadużyciom, ochrony własności, lepszego zaspokajania potrzeb ludności. To przykładowy katalog spraw, które może objąć wniosek. Nie ma charakteru zamkniętego. Można wykorzystać to uprawnienie do niemal dowolnej sprawy, która dotyczy zadań (kompetencji) instytucji, do której wniosek jest złożony (na przykład zorganizowanie w wakacje zajęć sportowych, utworzenie miejsca na ognisko, zmiana godzin otwarcia świetlicy wiejskiej).

Podmiot, do którego został skierowany wniosek, powinien go załatwić bez zbędnej zwłoki, nie później jednak niż w ciągu miesiąca. Wnioskodawcy niezadowolonemu ze sposobu załatwienia wniosku przysługuje prawo wniesienia skargi. O sposobie załatwienia wniosku zawiadamia się osobę składającą wniosek.

Petycja

Regulacje dotyczące petycji znajdują się w osobnej ustawie o petycjach. **Przedmiotem petycji może być w szczególności żądanie zmiany przepisów prawa, podjęcia rozstrzygnięcia lub innego działania w sprawie dotyczącej podmiotu wnoszącego petycję, życia zbiorowego lub wartości wymagających szczególnej ochrony w imię dobra wspólnego, mieszczących się w zakresie zadań i kompetencji adresata petycji.**

Warto porównać zakres petycji i wniosku. Oba rozwiązania służą podobnym celom i w zasadzie mogą być stosowane zamiennie. Ustawa zawiera regulację, zgodnie z którą o tym, czy pismo jest petycją czy wnioskiem, decyduje treść żądania, a nie jego forma zewnętrzna. Tym samym złożona petycja może zostać zakwalifikowana jako wniosek i nie ma mechanizmu, aby zakwestionować taką decyzję podmiotu, do którego wpłynęła petycja.

Petycja może zostać złożona przez osobę fizyczną, osobę prawną, jednostkę organizacyjną niebędącą osobą prawną lub grupę tych podmiotów, zwaną dalej „podmiotem wnoszącym petycję”.

Również to uprawnienie nie jest uzależnione od wieku. Każda osoba może złożyć petycję, także osoba nieletnia czy grupa nieletnich.

Petycję można kierować do organu władzy publicznej, a także do organizacji lub instytucji społecznej w związku z wykonywanymi przez nią zadaniami zleconymi z zakresu administracji publicznej. Zakres tego uprawnienia w kontekście podmiotów, do których się kieruje petycje, jest niemal zbieżny z wnioskami i skargami. W ustawie o petycjach zawarte zostały wymogi formalne petycji.

Petycję można złożyć w formie pisemnej albo za pomocą środków komunikacji elektronicznej. W przypadku petycji wnoszonej pisemnie musi być ona tradycyjnie podpisana. Wniesienie jej elektronicznie nie wymaga specjalnego podpisu elektronicznego, ale można to zrobić. Czyli wniesienie petycji mailem jest szybsze i prostsze. Osoba wnosząca petycję może zawrzeć w samej petycji zgodę na ujawnienie jej danych na stronie internetowej podmiotu, do którego petycja została złożona. Zgoda na upublicznienie jest istotna ze względu na obowiązek niezwłocznego zamieszczenia informacji wraz z odwzorowaniem cyfrowym (skanem) petycji i datą jej złożenia na stronie internetowej. Informacja umieszczona na stronie jest niezwłocznie aktualizowana o dane dotyczące przebiegu postępowania, w szczególności dotyczące zasięgniętych opinii, przewidywanego terminu oraz sposobu załatwienia petycji. Brak zgody powoduje, że danych tych nie będzie widać publicznie.

Petycja powinna zawierać:

1

Oznaczenie podmiotu wnoszącego petycję. Jeżeli podmiotem wnoszącym petycję jest grupa podmiotów, w petycji należy wskazać każdy z tych podmiotów oraz osobę reprezentującą podmiot wnoszący petycję.

2

Wskazanie miejsca zamieszkania albo siedziby podmiotu wnoszącego petycję oraz adresu do korespondencji. Jeżeli podmiotem wnoszącym petycję jest grupa podmiotów, w petycji należy wskazać miejsce zamieszkania lub siedzibę każdego z tych podmiotów.

3

Oznaczenie adresata petycji.

4

Wskazanie przedmiotu petycji.

5

Jak wspomniano, petycja może zawierać zgodę na ujawnienie na stronie internetowej danych osobowych podmiotu wnoszącego petycję.

6

W przypadku wnoszenia petycji w sposób tradycyjny – podpis.

7

Petycja składana za pomocą środków komunikacji elektronicznej może, ale nie musi, być opatrzona kwalifikowanym podpisem elektronicznym, lecz powinna zawierać adres poczty elektronicznej podmiotu wnoszącego petycję.

Jeżeli petycja nie spełnia wymogów wskazanych w pkt. 1 i 2, to pozostawia się ją bez rozpoznania. Jest to ważne zastrzeżenie, ponieważ ustawodawca nie umożliwił w tych przypadkach uzupełnienia petycji. Podmiot, do którego wpłynęła petycja, w terminie 30 dni od dnia złożenia petycji wzywa podmiot wnoszący petycję do uzupełnienia lub wyjaśnienia treści petycji w terminie 14 dni z pouczeniem, że petycja, której treść nie zostanie uzupełniona lub wyjaśniona, nie będzie rozpatrzona.

Przyjęto również rozwiązanie, które umożliwia złożenie petycji w imieniu innego podmiotu – petycja złożona w interesie podmiotu trzeciego. Ustawa przewiduje dodatkowe wymogi dla tej formy:

- 1 Zawarcie w niej imienia i nazwiska albo nazwy, miejsca zamieszkania albo siedziby oraz adresu do korespondencji lub adresu poczty elektronicznej podmiotu, w imieniu którego jest składana.
- 2 Do petycji musi być dołączona zgoda na jej złożenie w imieniu innej osoby. Zgoda ta może być złożona w formie pisemnej albo za pomocą środków komunikacji elektronicznej.

Osoba, w imieniu której składana jest petycja może być wezwana do potwierdzenia zgody – takie potwierdzenie może nastąpić w formie pisemnej albo za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej w terminie 14 dni od doręczenia wezwania. Takie wezwanie następuje w terminie 30 dni od dnia złożenia petycji, z pouczeniem, że w przypadku braku takiego potwierdzenia petycja nie będzie rozpatrzona.

Jeśli petycja zostanie złożona do niewłaściwego podmiotu, to ten podmiot przesyła ją niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 30 dni od dnia jej złożenia, do podmiotu właściwego do rozpatrzenia petycji, zawiadamiając o tym równocześnie podmiot wnoszący petycję.

Petycja powinna zostać rozpatrzona bez zbędnej zwłoki, jednak nie później niż w terminie 3 miesięcy od dnia jej złożenia. W przypadku wystąpienia okoliczności niezależnych od podmiotu rozpatrującego petycję, uniemożliwiających rozpatrzenie petycji w terminie do 3 miesięcy, termin ten ulega przedłużeniu, nie dłużej jednak niż o 3 miesiące. Łączny termin może wynieść aż 6 miesięcy. Biorąc pod uwagę poczynione na początku uwagi, że zakres petycji pokrywa się z zakresem wniosku, to osoba kierująca petycją powinna rozważyć, z którego uprawnienia chce skorzystać. W przypadku wniosku odpowiedź zostanie maksymalnie po 2. miesiącach, a 6. w przypadku petycji.

Dodatkowo **należy zwrócić uwagę, że petycji nie można poprzeć poprzez jej „podpisanie w internecie”**. Popularne dziś podpisywanie petycji online nie stanowi ich **prawnego wsparcia – to wyłącznie ich „polubienie”**. Jak złożyć petycję w imieniu osób trzecich wspomniano powyżej.

Podmiot rozpatrujący petycję zawiadamia podmiot wnoszący petycję o sposobie jej załatwienia wraz z uzasadnieniem w formie pisemnej albo za pomocą środków komunikacji elektronicznej. Sposób załatwienia petycji nie może być przedmiotem skargi.

Można się zdarzyć, że w jednej sprawie złożonych jest więcej niż jedna petycja. Jeżeli następuje to w ciągu miesiąca, to podmiot rozpatrujący petycje może zarządzić ich łączne rozpatrywanie. W takim wypadku na stronie internetowej ogłasza się okres oczekiwania na dalsze petycje, nie dłuższy niż 2 miesiące, licząc od dnia ogłoszenia. Termin rozpatrzenia petycji wielokrotnej liczy się od dnia upłynięcia ogłoszonego terminu na złożenie takiej petycji. W przypadku petycji wielokrotnej na stronie internetowej ogłasza się sposób jej załatwienia.

4. Konsultacje społeczne

W tym rozdziale przeanalizowane zostaną zagadnienia uregulowane w ustawie o samorządzie gminnym. Tożsamy charakter mają regulacje przyjęte w ustawie o samorządzie powiatowym i samorządzie wojewódzkim. Analiza dotyczy możliwości uczestnictwa w konsultacjach społecznych oraz możliwości ich inicjowania, w tym szczególnych konsultacji, jakimi są budżety obywatelskie.

Konsultacje społeczne jako forma niewiążącego opiniowania projektowanych przez samorząd rozwiązań mają specjalny charakter. Po pierwsze nie określono zakresu przedmiotowego konsultacji. Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym

mogą być one przeprowadzone wtedy, gdy wynika to z ustaw, oraz w innych ważnych sprawach. **Każde zadanie samorządu może być poddane konsultacjom społecznym.**

Druga kwestia to zakres podmiotowy. Często wydaje się, że konsultacje społeczne wiążą się z określonym wiekiem i miejscem zameldowania osób biorących w nich udział. **Ustawodawca zdecydował, że w konsultacjach społecznych może brać udział każdy mieszkaniec gminy. Nie wymaga się zameldowania. Wystarczy, że dana osoba rzeczywiście mieszka na obszarze gminy, w której odbywają się konsultacje społeczne.**

Równie ważne jest to, że mieszkańcem gminy jest każda osoba ją zamieszkująca niezależnie od wieku. Nie można ograniczyć prawa do udziału w konsultacjach społecznych ze względu na wiek. Dlatego też ta forma dialogu z mieszkańcami może być w wielu przypadkach wykorzystywana do ustalania kierunku działań w gminie z osobami poniżej 18 roku życia.

Każda gmina sama określa formę prowadzenia konsultacji. Rada gminy decyduje w uchwale o zasadach i trybie przeprowadzania konsultacji społecznych. Z tej uchwały wynikają m. in. formy konsultacji, terminy i inne kwestie proceduralne.

Szczególną formą konsultacji społecznych jest budżet obywatelski. W 2018 roku do ustaw o samorządzie gminnym, powiatowym i wojewódzkim dodano regulacje o budżecie obywatelskim, ale w gminach, które nie są miastami na prawach powiatu funkcjonowanie tego budżetu nie jest obowiązkowe.

Uznanie budżetów za rodzaj konsultacji powoduje, że nie można do nich stosować innych reguł niż do konsultacji społecznych. **W konsultacjach społecznych dotyczących budżetów obywatelskich mogą brać udział mieszkańcy (niezależnie od wieku), którzy w bezpośrednim głosowaniu decydują corocznie o części wydatków budżetu gminy. Udzielają poparcia określonym projektom zgłaszanym w ramach budżetu obywatelskiego.**

W jednym budżet obywatelski zasadniczo się różni od pozostałych konsultacji społecznych. Zadania wybrane w ramach budżetu obywatelskiego zostają uwzględnione w uchwale budżetowej gminy. Te konsultacje społeczne mają charakter wiążący dla władz gminy.

W uchwale, którą muszą podjąć rady gmin, aby budżet obywatelski mógł funkcjonować należy m. in. określić wymaganą liczbę podpisów mieszkańców popierających projekt, który ma być zgłoszony, przy czym nie może być ona większa niż 0,1% mieszkańców terenu objętego pulą budżetu obywatelskiego, w którym zgłaszany jest projekt. W uchwalach na temat budżetów obywatelskich nie mogą się znaleźć przepisy niezgodnie z ustawą, w tym określające wiek mieszkańca.

5. Młodzieżowe rady jako przykład wspierania i upowszechniania idei samorządowej wśród młodzieży

Zgodnie z art. 5b ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym do zadań gminy należy podejmowanie działań *na rzecz wspierania i upowszechniania idei samorządowej wśród mieszkańców gminy, w szczególności wśród młodzieży, angażując ją w sprawy dla niej istotne*. Przepis ten należy rozpatrywać łącznie z art. 7 tej ustawy, który wskazuje zadania własne gminy.

Wspomniane działania mogą mieć najróżniejszą formę, na przykład spotkania integracyjne, zabawy w świetlicach, pikniki, prelekcje, wykłady, czy też konkursy, które byłyby związane z wspieraniem i upowszechnianiem idei samorządowej.

Ustęp wspomina o młodzieży i taka regulacja stawia młodzież w szczególnej pozycji wśród mieszkańców. Również dlatego, że ustawodawca zdecydował, że w gminie może zostać utworzona młodzieżowa rada gminy. Podobnie wyróżniono seniorów – rada gminy może utworzyć radę seniorów. Jednakże rady te mają mniejsze uprawnienia niż młodzieżowe rady.

Należy podkreślić, że zadania młodzieżowej rady gminy zostały określone w sposób szeroki i to również pokazuje, że ustawodawca wyróżnił tę grupę mieszkańców.

Podstawowym celem utworzenia młodzieżowej rady gminy jest wspieranie i upowszechnianie idei samorządowej. Działalność młodzieżowej rady gminy sprowadza się do konsultacji, doradzania i inicjowania. Wymienione zadania młodzieżowej rady gminy mają charakter ważnych uprawnień i obowiązków, które oddziałują na organy gminy i proces legislacyjny w gminie.

Zgodnie z ustawą do zadań młodzieżowej rady gminy należy w szczególności:

- 1** *opiniowanie projektów uchwał dotyczących młodzieży;*
- 2** *udział w opracowaniu dokumentów strategicznych gminy na rzecz młodzieży;*
- 3** *monitorowanie realizacji dokumentów strategicznych gminy na rzecz młodzieży;*
- 4** *podejmowanie działań na rzecz młodzieży, w szczególności w zakresie edukacji obywatelskiej, na zasadach określonych przez radę gminy.*

Rady mogą się zajmować różnymi sprawami, jednak te wymienione wyżej mają charakter obowiązkowy. Oczywiście, jeśli dana rada dodatkowo ma możliwość i chęć zajmowania się na przykład wydarzeniami sportowymi, dobroczynnymi czy patronatami, to może to robić, ale nie są to jej priorytetowe zadania.

W przypadku uchwał dotyczących młodzieży po stronie organów gminy powstaje obowiązek przekazanie tych projektów do zaopiniowania, a młodzieżowa rada ma obowiązek je zaopiniować.

Przepis ten stwarza duże niebezpieczeństwo w procesie tworzenia prawa na poziomie samorządu, a z drugiej strony daje młodzieżowej radzie duże możliwości działania. Ustawodawca nie wskazał, jaki katalog uchwał wynikający z zadań gminy musi opiniować młodzieżowa rada gminy, co może powodować, że niemal każdy projekt uchwały powinien być przekazany do tej rady, ponieważ zadania gminy dotyczą co do zasady wszystkich mieszkańców. W rzeczywistości zadanie to będzie nastroczało dużo problemów.

Z drugiej strony brak poddania konsultacjom projektów uchwał dotyczących młodzieży może stanowić zarzut naruszenia procedury. Równie problematyczna może być sytuacja, kiedy rada w rzeczywistości nie wyda opinii. Wydaje się, że przepis ten powinien być inaczej skonstruowany albo powinien być określony czas na przedstawienie opinii. Ten mankament można próbować zniwelować w uchwale rady gminy, która określa w szczególności zasady działania młodzieżowej rady gminy. Wydaje się, że te zasady działania powinny przewidywać jasno określone procesy decyzyjne w radzie w celu wywiązywania się z tego zadania.

Zgodnie z przytoczonym fragmentem ustawy, młodzieżowa rada gminy powinna uczestniczyć w opracowywaniu dokumentów strategicznych na rzecz młodzieży. Ustawa o samorządzie gminnym nie zawiera wskazań, jakiego rodzaju mają to być dokumenty. Warto na to uprawnienie spojrzeć łącznie z uprawnieniem rady do zgłoszenia wniosku o podjęcie inicjatywy uchwałodawczej. **Można sobie zatem wyobrazić, że młodzieżowa rada inicjuje, składa wnioski o podjęcie inicjatywy uchwałodawczej w zakresie przyjęcia dokumentów strategicznych na rzecz młodzieży. Z udziałem w opracowaniu dokumentów powiązane jest monitorowanie realizacji dokumentów strategicznych. Zadanie to ma charakter obligatoryjny i w przypadku powstania tych dokumentów rada musi się tym zająć.** Sposób wykonywania tego zadania powinien zostać opisany w uchwale określającej zasady działania rady.

Ostatnie z tej grupy zadanie dotyczy podejmowania działań na rzecz młodzieży, w szczególności w zakresie edukacji obywatelskiej. Wykonując to zadanie, młodzieżowa rada może podejmować różne działania czy to szkoleniowe, czy promocyjne w zakresie edukacji obywatelskiej. Nie jest tylko jednoznaczna rola rady gminy, która ma określać zasady tych działań. Ze względu na treść przepisu obligującego radę gminy do podjęcia uchwały w sprawie statutu młodzieżowej

rady gminy, który wymienia niezbędne (ale nie wyłączne) elementy statutu, określenie zasad dla tego zadania młodzieżowej rady powinno nastąpić w statucie tejże rady. Kolejne uprawnienie rady dotyczy możliwości zgłoszenia do uprawnionych podmiotów wniosku o podjęcie inicjatywy uchwałodawczej. Tryb zgłaszania wniosku o podjęcie inicjatywy uchwałodawczej określa statut gminy lub odrębna uchwała rady gminy.

Organem uchwałodawczym w gminie jest jej rada. **Prawo do zgłaszania projektów uchwał ma organ wykonawczy, określona liczba radnych oraz klub radnych** (art. 20 ust. 6 ustawy o samorządzie gminnym: *Na wniosek klubu radnych przewodniczący rady gminy jest obowiązany wprowadzić do porządku obrad najbliższej sesji rady gminy projekt uchwały, zgłoszony przez klub radnych, jeżeli wpłynął on do rady gminy co najmniej 7 dni przed dniem rozpoczęcia sesji rady. W trybie, o którym mowa w zdaniu pierwszym, każdy klub radnych może zgłosić nie więcej niż jeden projekt uchwały na każdą kolejną sesję rady gminy*). **Młodzieżowa rada gminy może kierować do tych podmiotów wnioski o podjęcie inicjatywy uchwałodawczej.** Jednocześnie przepis ten tworzy po stronie rady gminy obowiązek uregulowania trybu zgłaszania tych wniosków (m. in. terminów, sposobu procedowania).

Młodzieżowa rada gminy jako ciało kolegialne może kierować zapytania lub wnioski w formie uchwały. Uchwała powinna zawierać krótkie przedstawienie stanu faktycznego będącego jej przedmiotem oraz wynikające z niej pytania. Wójt lub osoba przez niego wyznaczona są obowiązani udzielić odpowiedzi na piśmie, nie później niż w terminie 30 dni od dnia otrzymania uchwały. **Wydaje się, że chodzi tu o możliwość kierowania do organu wykonawczego określonych postulatów, które wiążą się z obowiązkową odpowiedzią tego organu.**

Ustawodawca zdecydował również, że **każda młodzieżowa rada może współuczestniczyć w działaniach związanych z tworzeniem i realizacją rządowych dokumentów strategicznych dotyczących polityki młodzieżowej.** Nie zostały wskazane formy tego współuczestnictwa, ale zdecydowanie mogą przyjmować kształt opiniowania i rzeczywistego współuczestnictwa w tworzeniu. Innym zagadnieniem jest realizacja tych dokumentów. Młodzieżowa rada gminy nie jest odrębnym bytem i dodatkowym organem gminy. Zatem zaangażowanie młodzieżowej rady w realizację rządowych dokumentów może rodzić problemy, ale też wątpliwości, w jakim zakresie miałyby to się odbywać. Wydaje się, że te kwestie winny znaleźć odzwierciedlenie w statucie rady.

Zgodnie z art. 5b ust. 2 ustawy o samorządzie gminnym, powołanie młodzieżowej rady następuje uchwałą rady gminy z własnej inicjatywy lub na wniosek:

- 1** wójta;
- 2** podmiotów reprezentujących zainteresowane środowiska, w szczególności:

a) organizacji pozarządowych lub podmiotów określonych w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2020 r. poz. 1057 oraz z 2021 r. poz. 1038), działających na terenie danej gminy,

b) samorządu uczniowskiego lub samorządu studenckiego z terenu danej gminy.

Katalog ten jest bardzo szeroki, ponieważ nie wskazuje na przykład liczby organizacji ani samorządów. Powołanie rady może nastąpić na wniosek pojedynczych podmiotów, a także skoro rada z własnej inicjatywy może podjąć taką uchwałę, to nie jest konieczny wniosek tych podmiotów, a na przykład wniosek z art. 63 Konstytucji RP i art. 241 k.p.a. dotyczący właśnie jej powołania. Zatem samo zainspirowanie rady nie jest procesem sformalizowanym.

W przypadku skierowania do rady gminy wniosku o powołanie młodzieżowej rady przez uprawnione podmioty jest on rozpatrywany przez radę gminy w terminie nie dłuższym niż 3 miesiące od dnia jego złożenia. Rada musi w tym terminie podjąć uchwałę powołującą lub nie młodzieżową radę.

W przypadku odrzucenia wniosku kolejny wniosek może zostać złożony przez ten sam podmiot nie wcześniej niż po upływie 6 miesięcy od dnia odrzucenia poprzedniego wniosku. Takie rozwiązanie może powodować, że w przypadku tego samego podmiotu inicjującego sprawa młodzieżowej rady pojawi się na sesji rady co 9 miesięcy.

Fundamentalne znaczenie dla funkcjonowania rady ma jej statut: Rada gminy, tworząc młodzieżową radę gminy, nadaje jej statut określający w szczególności zasady działania młodzieżowej rady gminy, tryb i kryteria wyboru jej członków oraz zasady wygaśnięcia mandatu i odwołania członka młodzieżowej rady gminy (art. 5b ustawy o samorządzie gminnym).

Uregulowanie zasad działania młodzieżowej rady staje się szczególnie istotne w kontekście zadań i uprawień, jakie ma rada. *Tylko precyzyjne określenie, jak ma działać rada, jakie są tryby podejmowania uchwał, zwoływania sesji, prowadzenia obrad, pozwoli jej wykonywać przypisane jej zadania.* Dodatkowo dochodzą obowiązkowe regulacje wskazane w art. 5b. Tym samym praca nad projektem tego dokumentu winna przebiegać z namysłem i różne rozwiązania powinny być brane pod uwagę. W myśl obowiązujących przepisów młodzieżowa rada gminy jest ważnym gremium zarówno przy wykonywaniu zadań gminy, jak i w procesie tworzenia prawa.

Młodzieżowa rada gminy może posiadać opiekuna, a w statucie można (nie jest to konieczne) określić szczegółowe wymagania, które musi spełniać opiekun, zakres jego obowiązków oraz zasady jego odwoływania. Powołanie opiekuna

spośród kandydatów wskazanych przez młodzieżową radę gminy jest wyłączną kompetencją rady gminy.

Obsługę administracyjno-biurową młodzieżowej rady gminy zapewnia urząd gminy. Koszty obsługi młodzieżowej rady gminy pokrywa urząd gminy. Tym samym, rolą organu wykonawczego jest przypisanie tych obowiązków do zakresu pracy pracowników. Nadto organ wykonawczy musi, projektując budżet gminy, uwzględnić koszty, jakie mogą wiązać się z obsługą, ale też funkcjonowaniem młodzieżowej rady gminy, jeśli rada została utworzona.

6. Raport o stanie gminy

Każdego roku organ wykonawczy przygotowuje i prezentuje do 31 maja radzie gminy raport o stanie gminy. Jest to dokument podsumowujący działalność organu wykonawczego w poprzednim roku kalendarzowym. W raporcie zawarte jest podsumowanie realizacji polityk, programów i strategii, uchwał rady gminy (w tym młodzieżowych, jeśli zostały przyjęte) i budżetu obywatelskiego. Równocześnie radzie gminy przyznano kompetencje do sformułowania szczegółowych wymogów. To w połączeniu z możliwością złożenia wniosku o zainicjowanie procesu uchwałodawczego przez młodzieżową radę gminy daje młodzieży szansę wyznaczenia kierunku raportowania przez organ wykonawczy. Jednakże z punktu widzenia uprawnień mieszkańców (niezależnie od wieku) istotna jest debata nad raportem, która odbywa się podczas sesji absolutoryjnej. W debacie nad raportem o stanie gminy mogą zabierać głos mieszkańcy gminy. Również w tej kwestii ustawodawca posługuje się terminem mieszkaniec. Zatem w takiej debacie może brać udział każda osoba. Należy jednak spełnić dwa warunki.

Mieszkaniec, który chciałby zabrać głos w debacie, składa do przewodniczącego rady pisemne zgłoszenie poparte podpisami:

w gminie do 20 000 mieszkańców —
co najmniej 20 osób

w gminie powyżej 20 000 mieszkańców —
co najmniej 50 osób

Drugi warunek to złożenie zgłoszenia najpóźniej w dniu poprzedzającym dzień, na który zwołana została sesja, podczas której ma być przedstawiany raport o stanie gminy.

Podczas debaty w samorządzie mieszkańcy mają się razem z władzami zastanowić, co się w gminie wydarzyło w poszczególnych dziedzinach. Można też zasignalizować swoje opinie. Uprawnienie do zabrania głosu w debacie powoduje, że osoba spełniająca powyższe warunki musi mieć możliwość wypowiedzenia się. W tym zakresie są jednak zastrzeżenia. Mieszkańcy są dopuszczani do głosu w kolejności otrzymania zgłoszenia przez przewodniczącego rady. Liczba mieszkańców mogących zabrać głos w debacie wynosi 15, chyba że rada postanowi o zwiększeniu tej liczby.

Podczas takiej sesji, jak i każdej innej, można się przyglądać obradom, i nie jest to uzależnione od wieku. Więcej w części dotyczącej prawa do informacji.

7. Samorząd uczniowski

Ustawa Prawo oświatowe stanowi, że działanie samorządu uczniowskiego jest obowiązkowe. Inaczej mówiąc, **zgodnie z art. 85 ust. 1 ustawy Prawo oświatowe samorząd uczniowski ma funkcjonować w każdej szkole**. Należy odróżnić organy samorządu uczniowskiego od samego samorządu, który tworzą wszyscy uczniowie szkoły lub placówki. Każda osoba, która uczy się w danej szkole, jest równocześnie członkiem lub członkinią samorządu szkolnego.

Dokumentem regulującym zasady wybierania i działania organów samorządu jest regulamin. Rolą organów samorządu jest reprezentowanie ogółu uczniów. Ważne, że w ustawie nie uregulowano, które organy są obowiązkowe oraz jak powinny funkcjonować. Decyzję w tej sprawie pozostawiono każdej szkole, co należy uznać za właściwe. W poszczególnych szkołach mogą być różne potrzeby co do tworzenia organów, zakresu ich działania czy składu.

Regulamin uchwalany jest przez ogół uczniów w głosowaniu równym, tajnym i powszechnym. Każda osoba może oddać głos, każdy głos jest równy, a sposób głosowania musi zapewniać tajność. Również każda zmiana regulaminu odbywa się w ten sam sposób. Regulamin jako akt wewnętrzny nie może być sprzeczny ze statutem szkoły.

Samorząd może przedstawiać radzie szkoły lub placówki, radzie pedagogicznej oraz dyrektorowi wnioski i opinie we wszystkich sprawach szkoły lub placówki, w szczególności dotyczących realizacji podstawowych praw uczniów, takich jak:

1

prawo do zapoznawania się z programem nauczania, z jego treścią, celem i stawianymi wymaganiami

2

prawo do jawnej i umotywowanej oceny postępów w nauce i zachowaniu

3

prawo do organizacji życia szkolnego, umożliwiające zachowanie właściwych proporcji między wysiłkiem szkolnym a możliwością rozwijania i zaspokajania własnych zainteresowań

4

prawo redagowania i wydawania gazety szkolnej

5

prawo organizowania działalności kulturalnej, oświatowej, sportowej oraz rozrywkowej zgodnie z własnymi potrzebami i możliwościami organizacyjnymi w porozumieniu z dyrektorem

6

prawo wyboru nauczyciela pełniącego rolę opiekuna samorządu

Wymienione wyżej sprawy są jedynie przykładowe. Samorząd może przedstawić wnioski i opinie we wszystkich sprawach. Ważne, aby tych kwestii nie powtarzać w regulaminie. Kwestie uregulowane w ustawie nie powinny być już regulowane w regulaminie. Identyczna zasada dotyczy statutu szkoły.

Forma, w jakiej samorząd może przedstawiać wnioski i opinie, nie została określona, co pozwala przyjąć, że może to być realizowane w dowolny sposób, na przykład za pośrednictwem poczty elektronicznej. Nie ma wymogu kierowania wniosków i opinii w formie papierowej.

Osobnym uprawnieniem samorządu jest podejmowanie działań z zakresu wolontariatu, które odbywają się w porozumieniu z dyrektorem szkoły. Zasady wolontariatu zostały określone w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Chodzi o działania, które wykraczają poza normalne obowiązki. Działania z zakresu wolontariatu będą dotyczyły na przykład promocji wolontariatu, zasad jego działania, kontaktu z organizacjami, które zajmują się pośrednictwem wolontariatu czy też kwestii dotyczących wolontariuszy europejskich w ramach programu Europejskiego Korpusu Solidarności. Podejmowanie tych działań ma

charakter dodatkowy, a samorząd nie ma takiego obowiązku. Samorząd może powołać wewnętrzne ciało samorządu, jakim jest rada wolontariatu. Wyboru dokonuje się z samorządu, a zatem z całego grona uczniów i uczennic. Zasady wyboru oraz funkcjonowania rady powinny zostać uregulowane w regulaminie.

Ważną kompetencją samorządu jest obowiązek zasięgnięcia jego opinii w sytuacji, gdy dyrektor szkoły podejmuje decyzję o skreśleniu ucznia z listy uczniów. Taka decyzja następuje na podstawie uchwały rady pedagogicznej, po zasięgnięciu opinii samorządu uczniowskiego. Bez zasięgnięcia opinii nie może więc nastąpić skreślenie ucznia z listy. Jednakże taka opinia nie jest wiążąca dla rady pedagogicznej i dyrekcji.

8. Wybrane zagadnienia dotyczące współdziałania organizacji społecznych z jednostkami samorządu terytorialnego

Aktywność obywatelska młodych ludzi często jest inspirowana lub wspierana przez organizacje pozarządowe. W związku z tym pojawia się pytanie o możliwość współpracy między organizacjami pozarządowymi a jednostkami samorządu terytorialnego czy szerzej władzą publiczną zainteresowaną tym aspektem edukacji młodych obywateli.

Podstawową formą współdziałania jest wspieranie realizacji zadań publicznych przez organizacje pozarządowe oraz powierzanie im realizacji zadań publicznych poprzez otwarty konkurs ofert, choć są od tego wyjątki. Konkursu nie przeprowadza się w trzech przypadkach.

- 1 W razie wystąpienia klęski żywiołowej, katastrofy naturalnej lub awarii technicznej, według przepisów ustawy o stanie klęski żywiołowej, w kraju lub poza jego granicami organ administracji publicznej, w celu zapobieżenia ich skutkom, może zlecać organizacjom pozarządowym realizację zadania publicznego z pominięciem otwartego konkursu ofert.
- 2 Prezes Rady Ministrów, jeżeli jest to niezbędne ze względu na ochronę życia lub zdrowia ludzkiego albo ze względu na ważny interes społeczny lub ważny interes publiczny, może zlecać organizacjom pozarządowym realizację zadań publicznych z pominięciem otwartego konkursu ofert.
- 3 Minister właściwy do spraw wewnętrznych w przypadkach dotyczących zadań z zakresu ochrony ludności i ratownictwa, może zlecać podmiotom uprawnionym do wykonywania ratownictwa górskiego, podmiotom uprawnionym do wykonywania ratownictwa wodnego, jednostkom

ochrony przeciwpożarowej oraz Polskiemu Czerwonemu Krzyżowi realizację zadań publicznych z pominięciem otwartego konkursu ofert.

Trzy wskazane wyżej sytuacje mają charakter wyjątkowy. W drugim i trzecim przypadku jednak decyzja Prezesa Rady Ministrów i ministra do spraw publicznych ma charakter uznaniowy. Nie ma jasnych przesłanek, w których przypadkach można skorzystać z tego rozwiązania, przy czym przypadki te dotyczą wyłącznie administracji rządowej.

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie przewiduje jeszcze jedną możliwość zlecenia realizacji zadania publicznego bez otwartego konkursu.

Organizacje pozarządowe mogą złożyć do organu wykonawczego jednostki samorządu terytorialnego (wójta, burmistrza, prezydenta) ofertę realizacji zadania publicznego, której wymogi określone są w tej ustawie (formularze dostępne są na stornach urzędów). Taka oferta musi spełniać łącznie następujące warunki:

- 1 Wysokość dofinansowania lub finansowania zadania publicznego nie przekracza kwoty 10 000 zł.
- 2 Zadanie publiczne ma być realizowane w okresie nie dłuższym niż 90 dni.

Organ wykonawczy ocenia celowość realizacji tego zadania.

W terminie nie dłuższym niż 7 dni roboczych od dnia wpłynięcia oferty organ wykonawczy jednostki samorządu terytorialnego zamieszcza ofertę na okres 7 dni:

- 1 w Biuletynie Informacji Publicznej;
- 2 w siedzibie organu jednostki samorządu terytorialnego w miejscu przeznaczonym na zamieszczanie ogłoszeń;
- 3 na stronie internetowej organu jednostki samorządu terytorialnego.

W terminie 7 dni od dnia zamieszczenia oferty każdy może zgłosić uwagi jej dotyczące. Wiek nie ma w tym wypadku znaczenia. Może to zrobić każda osoba.

Po tych 7 dniach i rozpatrzeniu uwag może zostać zawarta umowa.

W tej formie w danym roku jedna organizacja pozarządowa może otrzymać od jednej jednostki samorządu terytorialnego łącznie nie więcej niż 20 000 zł.

O projekcie *Mocniejsze NGOsy dla edukacji i aktywności obywatelskiej młodych*

Projekt realizuje Fundacja Civis Polonus wspólnie ze Związkiem Miast Polskich. Najważniejszą grupą docelową projektu są nowe lub posiadające nieduże doświadczenie organizacje społeczne, które chcą wzmacniać aktywność obywatelską młodych, ale potrzebują do tego teoretycznego i praktycznego wsparcia.

Młodzi Polacy w ograniczonym stopniu interesują się sprawami publicznymi i nie korzystają w pełni z mechanizmów demokracji, a edukacja obywatelska nie ma należnego jej miejsca w polskich szkołach. Organizacje pozarządowe starają się uzupełniać luki w systemie. Będą skuteczniejsze, jeśli będą działać w partnerstwie z samorządami terytorialnymi. Dlatego działania w ramach projektu skierowane są zarówno do przedstawicieli organizacji, jak i do jednostek samorządu terytorialnego poniżej 100 000 mieszkańców. Chcemy zwiększyć gotowość samorządów do współpracy i partnerstw z organizacjami pozarządowymi w zakresie aktywizacji obywatelskiej młodzieży.

Projekt obejmuje województwa: podkarpackie, warmińsko-mazurskie, podlaskie, lubelskie, i kujawsko-pomorskie.

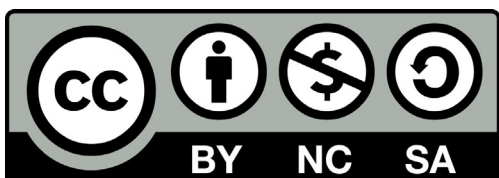
Strona projektu: <http://civispolonus.org.pl/projekt/mocniejsze-ngosy-dla-edukacji-i-aktywnosci-obywatelskiej-mlodych/>

O Fundacji Civis Polonus

Działająca od 2004 roku Fundacja stawia sobie za cel rozwijanie postaw obywatelskich umożliwiających jednostkom aktywne uczestniczenie w życiu publicznym. Dobre państwo jest wspólnotą otwartych, kompetentnych i zaangażowanych obywateli, więc podejmujemy różnorodne działania wzmacniające nasz obywatelski potencjał. Pracujemy z przedstawicielami administracji publicznej, aby wspólnie kreować mechanizmy udziału obywateli w procesach decyzyjnych. Tworzymy programy aktywnej edukacji obywatelskiej na poziomie szkół i gmin. Bardzo ważne jest dla nas podejmowanie refleksji na temat charakteru współczesnego obywatelstwa i jego istoty. Pomaga ona nam wyznaczać kierunki projektowanych działań. Choć na co dzień zajmujemy się tworzeniem i wdrażaniem projektów, doceniamy wagę zabierania głosu w dyskusji publicznej, uczestniczenia w działaniach koalicyjnych oraz prowadzenia rzecznictwa na rzecz edukacji obywatelskiej w Polsce.

<http://civispolonus.org.pl>

Fundacja Civis Polonus 2021

Ten utwór jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe

Publikacja przygotowana w ramach projektu *Mocniejsze NGOsy dla edukacji i aktywności obywatelskiej młodych*, realizowanego z dotacji programu Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy, finansowanego z Funduszy EOG.

Patronem medialnym projektu jest dziennik *Rzeczpospolita Życie Regionów* i portal organizacji pozarządowych ngo.pl.

